

Dat voor u alleene kan ik uitteraard niet omschrijven. Dat moet ge zelf gaan zoeken en vinden. Maar zoo moet het ook bij u tot de belijdenis komen: Mijn eenige troost in leven en sterven is, dat ik — en hier sta ik dan ook — met lichaam — dit lichaam van mij —, en met ziel — deze speciale ziel, die van mij en van niemand anders is —, mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met Zijn dierbaar bloed niet slechts voor de zonde in 't algemeen, maar voor al mijn zonden, voor al de zonden die ik en niemand anders, gedaan heb, volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft. Het klassieke van de kerk geworden tot het eigene en persoonlijke van ons!

Maar zonder gebed zal dit niet geschieden. Daarom daarover nog een enkel ding meer in een afzonderlijke artikelenreeks D.V. na het zomer-reces.

E. D. KRAAN.

UIT DE SCHRIFT

Dorsten.

Ik zal den dorstigen geven uit de fontein van het water des levens om niet. Openb. 21:6.

Dorsten! Wat dat is?

Vraag het den Oosterling, die, onder brandend heete zomestraten, zijn hope op water aan den avond van een gloeienden dag ziet vervliegen, een fata morgana — een bedriegelijk beeld der fantasie!

Vraag het den gewonden op het slagveld — hun tong kleeft aan het gehemelte, hun lippen barsten, hun aderen kloppen van koortsverhitting en hun harte smacht — naar water — maar er is geen!

Dorsten is zwaar lichaamslijden.

En er zijn oogenblikken in het menschenleven geweest, waarin men gaarne iederen droppel water met goud zou hebben betaald.

Van dorst is menig schipbreukeling krankzinnig geworden, en om een enkelen dronk waters hebben koning Davids helden hun leven gewaagd, opdat hun koning niet dorsten zou!

Maar dorsten kan ook zwaar zielelijden zijn.

Als daar brandt een onuitblusschelijke gloed, de dorst naar goud, naar eer of macht of glorie of weelde en zonde, o, dan mag het lichaam in goede conditie zijn, maar de ziel wordt verleid door een kracht, die haar verblindt.

En zeker, sommigen hebben gedronken van die bronnen en zijn verzadigd geweest voor een oogenblik, doch, om straks met te sterker lust bevangen, opnieuw hun zielsbegeeren uit te strekken naar meerder verzadiging van wat niet verzadigen kan.

Zelfs indien die dorst gestild is, voor een wijle, hij keert weder, en deze dorstigen gaan smachtend de eeuwigheid in, maar om dan ook te ervaren, wat de rijke man ervoer in de plaats, waar weening is en knersing der tanden!

De tong van dorst gekloofd!

Maar er is nóg een dorst, Gode zij dank.

De dorst gekend door Gods beminden.

Want die zeggen iets, in meer of minder mate, van wat het zeggen wil, als David uitroept: mijne ziele dorst naar God, naar den levenden God!

Dat is de dorst naar gemeenschap met den Heere; naar genade en zaligheid, naar schuldverzoening en vergeving.

Dat is de dorst naar eeuwig heil en leven in het licht van de Godstad!

En voor dezulken schreef Jesaja in zijn Troost-boek: o, alle gij dorstigen, komt tot de wateren. En gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder prijs en zonder geld, wijn en melk.

Voor een zoodanige sprak Jezus bij de Jacobsbron, en bracht haar in verrukking door te spreken van het levende water, en van het niet meer dorsten in der eeuwigheid, van wie daarvan had gedronken.

En omtrent dezen hoorde nu ook Johannes zeggen in het tekstwoord: „Ik zal den dorstigen geven uit de fontein van het water des levens om niet!”

Er is een dorst, die geslcht kan worden bij de fontein, in Christus ontsloten, en die nooit op houdt te vloeien!

Zoo uw ziel door genade verlangt naar schuldvergeving; naar bevrijding van de macht des doods, der hel; indien uw hart leerde smeeken om verzadigd te worden met 's Heeren gunst, om in Zijn gemeenschap en in die alleen te leven en te wandelen, o dan is er bevrediging!

Om niet!

Om uw leven krijgt gij het niet.

Om uw geld koopt gij het niet.

En uw dienste tijt niet mee.

Maar, zoo gij geleerd hebt uw valschen adelbrief, die u goed noemt en edel en onschuldig, te verscheuren, en die in te ruilen voor den vrijbrief, die geschreven is met Christus' bloed, dan wil God uw dorst lesschen om niet!

Wonder woord! Om niet!

Versta het goed!

Het is, omdat Christus eenmaal van dorst ver-smachtte in uw plaats!

En u bracht bij de bron.

En drinken leerde.

En dien anderen dorst verdreef.

Om u allengs almeer te doen kennen dat vragen naar Hem; dat zoeken naar de dingen, die boven zijn; dat begeeren van wat Hij als een erfenis weg-legde voor Zijn duurgekochte Gemeente.

Mijn lezer: ieder mensch kent dorst. Heeft be-geerte.

Is uw begeervermogen reeds geleid in de goede baan?

Heeft God u reeds die gunst bewezen, dat gij niet meer grijpt naar het zienlijke en het zin-ne-lijke als het voornaamste, dat gij verlangt, opdat uw hart ermee vervuld zoude zijn?

Als in de prediking en in de lezing van het Woord de zilveren toon van het water des levens, dat vloeit uit Christus, gehoord wordt, gaat uw hart dan open? En ontwaakt dan uw begeerte om daarvan te drinken, niet, zooals altoos op aarde, bij wijle, maar eeuwig en onverstoord?

O, dan mag deze belofte u een vertroosting zijn.

Voorwaar, dan zijt gij gelukkig.

Dan mag veel ontbreken, dan moogt ge veel anders wenschen — één ding is gewis: wie hier zoo leerde dorsten, die wordt eeuwig verzadigd!

Wie hier leerde bidden, wordt straks een zanger van Gods gunstbewijzen.

En wie op aarde in het korte leven mocht vragen om levend water — die komt niet bedrogen uit.

Die hoort dit profetisch woord.

En beluistert in deze Godsspraak uit het gewijde Boek denzelfden toon, die eenmaal Jezus deed hooren: Zoo iemand dorst, die come tot Mij! En drinke! Om niet!

A.

D.

KERKELUK LEVEN

„De Wekker” over onze cultuurfilosofie!

In het jongste nummer van „De Wekker” bespreekt één der redacteurs (S. te A.) den roep om vereeniging tusschen de Geref. Kerken en de Chr. Geref. Kerk.

Diegenen, die van den aanvang hebben geweten, dat deze „roep” aan gene zijde van het „water, dat veel te diep”.... schijnt, geen gereede instemming vinden zou, worden hier achteraf in het gelijk gesteld. Natuurlijk is dat niet een reden, om de ingediende voorstellen (van welke er één precies uitdrukt, wat ons blad heeft ge-loord, van harte te kunnen toejuichen) van de baan te schuiven. Integendeel: de scheuring, die nu eindelijk in het centrum der belangstelling is komen te staan, moet daarin blijven staan; en daarom is het goed, dat ieder na kan gaan, aan welke zijde de wil tot vereenigen ligt, en aan welken kant hij eventueel ontbreken mocht. Waar de argumenten gevraagd, en waar ze eventueel mochten geweigerd of in den nevel gelaten worden mochten.

Merkwaardig is, dat de bovengemelde re-dacteur van „De Wekker” zich beroept op Prof. Visscher. Deze heeft zich ook met deze aan-gelegenheid bemoeid, en heeft geconstateerd, dat „het Hervormd Gereformeerde volksdeel veel dichter bij de Chr. Geref. Kerk staat, dan bij de Geref. Kerken, waarin een neo-calvinistische cultuur-philosophie zoover afstaat van den eenvoud der gereformeerde va-deren.

Zie, zoo.

Hier vallen al dadelijk enkele dingen op.

a) Onlang zei Ds v. Grieken: er zijn vier pun-ten, die tusschen de Geref. Kerken en de Chr. Geref. Kerk verschil maken; deze vier punten vragen oplossing. „De Wekker” (zelfde redacteur) schreef toen: zoo is het; deze Herv. predikant brengt nu precies onder woorden, wat mijn Chr. Geref. hoofd zoo al denkt. Als deze vier punten, zoo schreef hij verder, inderdaad eens opgelost mogen worden, dan is het pad vrijwel ge-effend. Toen kwam de geref. pers, en merkte op: die vier punten, nu ja, dat is zoo moeilijk niet. We zullen niet herhalen, wat van verscheiden zijden opgemerkt werd, ten bewijze, dat die vier punten eigenlijk heelemaal geen reële verschil-punten waren. Maar we wijzen er wél op, dat nu de wind ineens weer uit een ande-ren hoek waait. Thans blijkt: ook al zou-den de vier punten tot volle bevrediging van den „Wekker”-redacteur op-gelost zijn, en ook al zouden wij dan hem houden bij zijn woord, volgens hetwelk het dan zowat in orde zou zijn, dan zouden we nóg niet wezenlijk gevorderd zijn. Want nu heet het: pardon, bij u zit een cultuur-philosophie. En dan nog wel een neo-calvinistische.... en daar zijn we zoo nog maar niet klaar mee, vrienden! Het water is vanwege die cultuur-philosophie nóg

veel te diep. Vél te diep. Ik „Wekker”-redac-teur heb wel ach en wee geroepen tegen wie (zoover dat onder ons in aanmerking komt) geen eenheidsbeweging steunen wilde, en ik heb mij wel om zekere eenheids-gedachten tegenover mijn sy-node gesteld, en ik heb wel een Calvinistenbond helpen oprichten, met Dr Ubbink, en met Ds J. C. Aalders en Prof. Dr Z. W. Sneller beiden behorende tot het z.g. Hersteld Verband). Maar op 't oogenblik heb ik toch weer last van die cultuurphilosophie. Ten minste inzake de Geref. Kerken. Ik heb dat wel niet gezegd tegen de Geref. leden van den Calvinistenbond, maar toch; beter laat dan nooit. Want o, die cultuurphiloso-fie! Daar heeft een professor in Leiden zoo heelemaal geen last van. Maar b.v. het moderamen eener Gereformeerde synode véél.

b) Nu al voor de tweede maal moet een her-vormd christen den chr. geref. leider ver-tellen, wat er eigenlijk in den weg zit tegen het ongedaan maken in 1934 van 1892.

c) Noch wat onder a), noch wat onder b) ge-zegd werd geeft den indruk van doelbewuste lei-ding, van een voor God met een eed van: ik-kan-niet-anders, afstevnen op een wélgekozen doel in wélbepaalde koers.

d) Ook thans verschuilt men zich achter schimmen en schimmigheden, want over die cultuurphilosophie kunnen we praten ad kalendas graecas, zonder dat we het er zoo on-geveer over eens zullen zijn, wat nu eigenlijk cultuur-filosofie is, laat staan dan wel calvinis-tische of neo-calvinistische.

e) Ook nu wordt weer de overeenstemming in belijdenis gladweg genegeerd, en wil men als basis van samenleving een ik-weet-niet-wat ge-importeerd zien, dat met de belijdenis niets te maken heeft, maar hier op een dwaze, volkslüm-liche wijze vaagjes voor de in raadselen kun-digen wordt „aangeduid” door de tegenstel-ling te maken van „neo-calvinistische cultuurfilo-sofie” tegenover „eenvoud der vaderen”. Maar men wacht zich er wél voor, precies te zeggen, wat men ermee bedoelt. Waar zit (zoo vragen wij onnoozel) die cultuurfilo-sofie? Vast niet in de zusters, de broeders, die ik Zondagmorgen en -avond voor me in de kerk had, grosso modo. Misschien zijn er in de Gere-formeerde Kerken zoo eens enkelen, die binnen een kwartier zouden kunnen zeggen, wat cultuur-filosofie is, en hoe zij in groote lijnen erover denken. Maar zijn die enkelen de Kerk? En als zij het waren, welnu, dan geef ik prof. Visscher op zijn briefje, dat die enkelen zich van het syncretisme verder af houden, dan deze het deed in zijn boek over het Pa-radysprobleem, dat zij ook veel en veel strenger in hun afwijzing van het heidendom en van de humanistische vrijheidsfilosofie staan, dan de Heer Prof. Dr Hugo Visscher, die in zijn boek over De Schepping de geesten van het gereformeer-de denken afvoert, door de syncretistische wijs-beid op te disschen, volgens welke „elke” (!) „grote denker te vergelijken is met de zwaan, die vol-gens Diogenes Laërtius in zijne biographie van Plato, Socrates in zijn droom klapwiekend zag opvaren naar de diepten des hemels onder het aanheffen van een heerlijken jubelzang, toen Plato de eerste maal tot hem kwam”. Kijk, we zouden hier Prof. V. haast persoonlijk gaan aanspreken, we zouden dus háást zeggen: kijk, Professor Dr Hugo Visscher, van dergelijke ongereformeerde waardeeringsoordeelen zijn wij, gereformeerden, op 't oogenblik juist hard bezig, elkaar af te schrik-ken; wij hebben onder ons er inderdaad een paar, die over cultuurfilosofie kunnen meepra-ten, in Kampen, en in Amsterdam, maar die laten duidelijk genoeg uitkomen, dat zij er geen steek van moeten hebben, wanneer U voor Uw her-vormd-gereformeerde volk, nu eens niet op een preekstoel, maar in een geleerd boek te verkon-digen staat, dat „elke” (!) wijsgeer, tot welke (!) strooming hij ook behoorde,.... het algemeen mensche-lijke.... op den voorgrond brengt” (al is het dan ook, volgens U, „op beperkte, eenzijdige wijze”). Want wij gelooven niet aan dat „algemeen menschelijke”. Wij gelooven, en doen daarin de „vaderen en hun eenvoud” (!) weer spreken, dat wie niet over God de waarheid heeft, ook over den „mensch” onwaarheid spreekt; en dat „alge-meen-menschelijke” van U, nu, dat ruikt ons. Pro-fessor, teveel naar een heidensch-humanistische cultuurfilosofie. En als U het hebt over Uw be-wering, dat „in elke (!) school.... een be-paald eigenaardig licht over de we-reld opgaat”, nu, dan moogt U honderdmaal erbij zeggen, gelijk U doet, dat dat „licht” in „elke” (!) school „slechts een bepaald eigenaardig licht” is, maar die paar menschen onder ons, die van filosofie verstand hebben, moeten dan al weer van Uw napraten van humanistische en liberale cultuurfilosofen niets, niets hebben. Zij hebben nog den mood, den smaad om, van som-migen van Uw aan openbare universiteiten wer-kende collega's te verdragen, door te beweren, dat er vele scholen zijn, die heelemaal geen licht, maar enkel maar duisternis heb-ben gebracht in de wereld. En als U dan, hooggeleerde Visscher, Uw gereformerd-hervorm-

de volke
zoover
het fant
dan vra
des hart
A. of de
de geze
D. of n
hm, in
netjes,
maar a
Wisse
meerde
een zo
zou wil
Dr Hu
het dru
— het
len, die
„op e
tolkei
„van
„te ke
vanweg
persoon
ons te
toe doo
derden
vertelle
Herv.
het hu
hij een
die cry
die bij
preek
gemeek
dadelij
dig zoo
Prof. I
wat hi
dat gel
name
netjes
stukke
door de
domine
der van
formee
Vissch
beste,
maal t
tjes ve
sophie-
onze l
tegen
tientall
ren en
„over
Gerefo
grooten
ingaan
Plato,
in de
zich m
seerd
illud

f) J
hebben
beste
preeks
dat gij
dien s
algem
is nu
mensc
zegd?
calvin
filosof
hinder
zou d
kunne
Maar
reform
de pre
den E
zien,
van P
„alle-
geeft
filoso
zijn s
Op
dit p
scher
tische
de zw
weer
taal
medit
Calvi
gezeg
in de
hij al
filo
het
heid
zoek
al ee

ekker"-redac-
teur (tegen wie
g komt) geen
k heb mij wel
over mijn sy-
lvinistenbond
en met de
teller (beiden
rband). Maar
last van die
ke de Geref.
gd tegen de
l, maar toch:
ltuurfiloso-
Leiden zoo
t moderamen

bet een her-
leider ver-
zil tegen het

onder b) ge-
dbewuste lei-
van: ik-kan-
zozen doel in

zich achter
n; want over
t praten ad-
t er zoo on-
nu eigenlijk
wel calvinis-

stemming
en wil men
t-niet-wat ge-
enis niets te
ze, volkstüm-
idselen kun-
de tegenstel-
te cultuurfilo-
leren". Maar
r, precies
oelt. Waar
ltuurfilo-
broeders, die
a in de kerk
in de Gere-
die binnen
wat cultuur-
ijnen erover
erk? En als
rof. Visscher
zich van
uden, dan
er het Pa-
el en veel
in het heil-
ische vrij-
er Prof. Dr.
k over de
gereformeer-
istische wijs-
se" (!) „grote
an, die vol-
graphie van
wiedend zag
ls onder het
g, toen Plato

„we zouden
aanspreken,
Professor Dr.
ereformeerde
meerden, op
af te schrik-
derduid een
en meepra-
naar die laten
r geen steek
or Uw her-
niet op een
g, te verkon-
elke (!) stroo-
en mensche-
d is het dan
dige wijze“),
algemeen
doen daarin
eer spreken,
eft, ook over
n dat „alge-
ikt ons, Pro-
manistische
ver Uw be-
een be-
er de we-
onderdemaal
t „licht“ in
eigenaardig
onder ons,
moeten dan
anistische en
hebben. Zij
n van som-
siteiten wer-
bewateren, dat
naal geen
ernis heb-
als U dan,
rd-hervorm-

de volksdeel, plus de leiders van Apeldoorn, voor-
zoover zij althans met U meepraten, bekoort met
het fantoom van den „eenvoud der vaderen“, och,
dan vragen we niet naar den verborgen mensch
des harten, en we praten niet over de bonitas van
A, of de auto van B, of het beleefde-visitebrengen-
de gezelschap van C, of de Kamerspeeches van
D, of naar iets anders, dat met de Cultuur, hm,
hm, in verband staat. Dan beperken we ons, heel
netjes, tot wat gedrukt staat, en vertellen alleen
maar aan U, en aan „De Weeker“-redacteuren
Wisse en Van der Schuit, dat er bij ons gerefor-
meerden, naar mijn meening, op 'toogenblik niet
één zou te vinden zijn, die voor zijn rekening
zou willen laten drukken het zinnetje, dat Prof.
Dr. Hugo Visscher op blz. 95 van genoemd boek
liet drukken: „alle te zamen" (!) „zijn zij" (!)
— het gaat, nog eens, over de wijsgeerige scho-
len, die er in de wereld geweest zijn — „elk" (!)
„op eigen wijze" (!) „dragers en ver-
tolkers van hetgeen de menscheid" (!)
„van het eeuwige ware door de span-
ning harer geestkracht" (!) „vermag" (!)
„te kennen" (!) Ik herzeg, we zouden haast,
vanwege het ontstoken gemoed, Prof. Visscher
persoonlijk gaan aanspreken. Maar we herinneren
ons te rechter tijd, dat hij toch niet ten einde
toe doorpraat. We spreken dus maar weer in den
derden persoon, enkelvoud, en meervoud. En we
vertellen aan de gereformeerde menschen in de
Herv. Kerk, voorzover zij een ander blad dan
het hunne lezen: die hoogleraar van U, zegt, als
hij een geleerd boek schrijft, dat is DAN een man,
die erg veel „waardert“, van de heidenen, en
die hij hen een vrij helder „licht“ ontdekt. Op den
preekstoel hebt gij dat misschien zoo niet
gemerkt? Ja, daar begrijpen wij ook zoo niet
dadelijk alles van; maar wij begrijpen tegenwoor-
dig zoo heel veel niet. Wij gelooven gaarne, dat
Prof. Dr. H. Visscher zelf ook niet goed begrijpt,
wat hij eigenlijk met die geleerde zinnetjes in
dat geleerde boek heeft uitgericht, en dat hij met
name niet verstaat, hoe hij met deze paar zin-
netjes een heel dikke streep haalt door al die mooie
stukken van „onzen geliefden broeder Kievit“, en
door de preeken van een heeleboel van die „zwarte“
dominees, die hij thans vanwege den „eenvoud
der vaderen“ naar voren schuift tegenover de gere-
formeerde predikanten, die de Heer Prof. Dr. H.
Visscher natuurlijk nooit hoort preeken. Neen,
beste, eenvoudige menschen, wij begrijpen er heele-
maal niet van. Maar wij wilden u toch wel even-
tjes vertellen, dat wij, gereformeerden, zóke filo-
sophie-colleges bij óns niet hooren geven, en dat
ónze boeken, en preeken zelfs, met nadruk er
tegen in gaan. Wij zouden u zoo maar enkele
tientallen namen kunnen noemen van professoren
en predikanten en zelfs... „kerkbodeschrijvers“
(over hen heeft Prof. V. het nog al eens), in de
Gereformeerde Kerken, die tegen Prof. Visschers
grooten eerbied voor al die filosofen bij elkaar,
ingaan, en liever met Calvin betuigen, dat b.v. die
Plato, uit dat mooie zwaan-zinnetje van daarnet,
in de duisternis „palpiteerde“. En dat hij het
zich maar verbeeldde, dat hij maar iets „fanta-
seerde“ (imaginans) toen hij het had over „suum
illud pulchrum“ (Corp. Ref. 55, 311).

f) Ja, daar moeten we het ook nog even-
tjes hebben, over dien Calvin. Misschien zouden die
beste Hervormde menschen van Prof. Visschers
preekstoel-gading ons willen tegenwerpen: ja, maar,
dat gij het niet met onzen professor eens zijt over
dien zwaan, dat wondere waterdier, en over dat
algemeen-menschelijke, en dat „licht“, en zoo, dat
is natuurlijk uw NEO-calvinisme, Gereformeerde
menschen! De professor heeft het toch zelf ge-
zegd? Bij u zit geen calvinistische, maar neo-
calvinistische filosofie, en dan speciaal k-kultuur-
filosofie. Wat kan ons dus uw beweerde verschil
hinderen? Als Calvin er maar eens bij was! Hij
zou dat van dien zwaan, en zoo, toch wel beter
kunnen waardeeren.

Maar, — als die eenvoudige lezers van het „Ge-
reformeerde Weekblad“, en die aanhoorders van de
preeken van de dominees van den Gereformeer-
den Bond, nu eens hooren willen, dan zullen zij
zien, dat Calvin heusch niet die waardeering
van Prof. Visscher voor „alle wijsgeerige scholen“,
„alle te zamen“, „elk op eigen wijze“, heeft. Calvin
geeft ongetwijfeld de grondgedachten voor een eigen
filosofie, maar die moet ge hij hem „halen“ uit
zijn algemeen-theologische gedachten.

Oppervlakkige lezers van Calvin kunnen juist op
dit punt het eens worden met Prof. Dr. Hugo Vis-
scher, die meent, dat Calvin voor een calvinis-
tische filosofie niet te gebruiken is (hier schijnt
de zwaan, dat vroolijke waterdier, haar minnevier
weer kwijt te zijn). Want Calvin, die een levendige
taal spreekt, heelemaal b.v. niet de taal van de
meditaties van het weekblad van Prof. Visscher,
Calvin heeft over „de filosofen“ erg veel kwaad
gezegd. En als hij oordeelt, dat iemand „zwamt“
in de ruïnte (hij zou het ook zóo zeggen), dan is
hij al gauw geneigd, te zeggen, dat de man aan het
filosofieeren geslagen is. Zoo noemt Calvin
het „gefilosofeer“, als iemand voor elke kleinig-
heid in den tabernakel een „geestelijke betoekenis“
zoekt (hetgeen bij Prof. Visschers kerkgenooten nog
al eens voorkomt) („argute philosophari in rebus

sibi ignotis volum“, 55, 99). Of, als men, wat
Calvin heelemaal niet goed vindt, zich in allerlei
gissingen verliest ten aanzien van het verblijfsoord
van Henoch, en Elia, na hun heengaan van de
aarde („hanc aëriam philosophiam levibus inge-
niis relinquamus, quae in solido stare nequeunt“,
55, 147). „Gefilosofeer“ noemt Calvin het, wan-
neer men praat over tijd en wijze van den val
der engelen („sobrie in hac parte philosophari
convenit“, 55, 462). Kortom, filosofieeren noemt
hij het, als de menschen gaan praten over de
macht van de engelen, 52, 86, de heiligenvereering,
52, 111, den tijd der opstanding, 52, 194, enz.

Wij noemen deze kleinigheidjes even, niet, om
daarmee steun te geven aan de bewering, dat men
aan Calvin niets hebben zou voor een calvinis-
tische filosofie, zelfs cultuurfilosofie, want wij zou-
den niet graag dergelijke redeneering (van Prof.
Visscher) helpen steunen; immers, het komt op
iemand's grondgedachten aan; er zijn meer
denkers geweest, die voor de filosofie Ansätze gaven,
terwijl ze zelf op „de filosofen“ hard afgaven.

Maar wij halen deze dingen om een andere
reden aan.

Wij denken hier aan den Christelijk-Gereformeer-
den „Wekker“-redacteur van daareven. Voordat de
naam Wisse aan Apeldoorn verbonden was (want
Wisse, en de filosofie, nu, dat leek wel wat aan
Apeldoorn) pleegde de bovengenoemde redacteur
zoo ongeveer elke theologische stelling, die hem
bij gereformeerde individuen niet aanstond, „filo-
sofisch“ te noemen. Zelfs na de komst van collega
Wisse was het vaak nog zoo. In dezen nu lijkt deze
redacteur (afgedacht nu van den inhoud van die
stellingen, „formeel“ dus, om met hemzelf te spre-
ken, op Calvin, die ook graag van filosofie spreekt,
als hij bedoelt, dat men zich verdiept in dingen,
die niet langer op te sporen, na te speuren zijn,
met den vasten draad der Schriften in de hand.
Maar, als wij dan vandaag dezen „Wekker“-redac-
teur, die zóo vaak over die filosofie het had, (ook
wel, waar het heelemaal geen pas gaf, wijl de door
hem bestreden gereformeerden met heel doodge-
wone exegese kwamen), — als dan deze „Wekker“-
redacteur vandaag in zee sleept met Prof. Dr. Hugo
Visscher, den schrijver van dat boek over „De
Schepping“, nu dan verwonderen we ons — bijna
(bijna, dewijl we erg veel gewend zijn). Zeker, we
hooren hem al weer praten over die „filosofie“. En
we realiseeren ons, dat de „Wekker“-lezers nu
zeggen zullen: heeh, dat zijn de oude, getrouwe
klanken; weg met filosofie. Maar we zouden hem
toch eens willen vragen, als we met hem onder
vier oogen waren: geloof u dat ook al van dien
zwaan, en van dat licht, en van dat algemeen-men-
schelijke, en meer van zulke geleerdheid van Prof.
Visscher? Het lijkt van wel, want u erkent Prof.
Visscher als een, die over cultuurfilosofie, en dan
nog wel nader over neo-calvinistische tegenover
calvinistische filosofie meepraten kan, zelfs leiding
daarin geven kan. Anders zoudt u toch niet in
„De Weeker“ den hoogleraar van Leiden, dien
„kloeken getuige“, naspreken? Maar weet dan,
dat Calvin juist dáárom zoo vaak het woord
„filosofieeren“ min of meer geringachtend kwijt
raakt, in zijn levendige, beweeglijke taal, omdat
hij vindt, dat al de bestaande scholen, die in zijn
dagen de geesten beheerschten, zoo door en door
duisternis, en nog eens duisternis, over
de wereld brachten, dat ze God in het zijne, ook
in de kultuur, ontkenden, of verhinderden te zien.
De Sorbonne, daar ziet Calvin heusch geen licht
in, 55, 310/1. En Aristoteles, die „le plus sage qui
fut jamais“ was, is lang niet een licht-verspreider,
hij hoort tot de „bestes enragees qui ont cuidé
que le monde fust éternel“, 35, 341. En hij vindt
het meer dan erg, 48, 417, dat de papisten aan
Aristoteles zulk een gezag toekennen durven, dat
in hun wijsgeerige scholen de apostelen en pro-
feten voor hem moeten zwijgen. En over de scho-
lastiek zullen we maar heelemaal niet praten;
daar heeft Calvin heel geen goede woorden meer
voor over, 51, 267; 52, 252, 418, 245, en zoo voort.
En zoo blijkt Calvin volstrekt anders te „waar-
deeren“ dan Prof. Dr. Hugo Visscher, en precies,
wat dit punt betreft, het standpunt te deelen van
die gereformeerden van den voorlaatsten en laat-
sten tijd, die tegenover Prof. Visscher, en den
„Wekker“-redacteur (waarschijnlijk) volhouden, dat
men uit Calvin voor een calvinistische wijsbegeerte
veel grondgedachten „halen“ kan, maar die ander-
zijds tegenover Prof. Visscher (en dezen keer ook
den „Wekker“-redacteur) staande houden, dat men,
om het eerste verstandige woord over calvi-
nistische, laat staan neo-calvinistische filosofie te
spreken, eens ophouden moet, Calvin te ver-
loochenen, à la Prof. Visscher, met zijn
allerongelukkigste waardeering voor die wijsge-
rige scholen, elk voor zich, op eigen wijs, De
zwaan!

g) En nu zouden wij den „Wekker“-redacteur,
als hij zich liet roepen (des neen) wel eens voor
het forum van het Chr. Geref. volk willen halen.
We zouden hem dáár willen vragen: zeg nu eens
ronduit, want het gaat om de toekomst van het
gereformeerde volk, of gij Prof. Visscher in zijn
wijsgeerige amalgaam werkelijk volgt, ja dan neen.
Zeg dat nu eens in de ooren van dat een-
voudige volk, waarmee gij zoo schermt.

Wij hier praten nu al zoo veel jaren over U en Uw
zaken in de ooren van het eenvoudige volk,
en ze gaan daar heusch al beter luisteren. Tijd
rijpt. Zeg nu eens voor dat gereformeerde volk:
of Prof. Visscher gelijk heeft met zijn zwaan, en
zijn licht, en zoo.

Zegt gij „ja“: dan zullen wij dat gereformeerde,
eenvoudige volk, probeeren te bewijzen, dat gij
Calvin tegen u hebt, en eigenlijk ook uzelf (net
zoo als Prof. Visscher, de geleerde-boeken-schrijver
Prof. Visscher, den kerkbodemman, den preekstoel-
beklimmer, tegen zich heeft).

Zegt gij „neen“ (en wij wéten, dat gij dat zeg-
gen zoudt, als gij eens heel lang aan uw jas ge-
trokken werdt), trek dan de conclusie. Zeg
dan tegen uw eenvoudige volk: die Prof. Visscher
is de man niet, om te praten over calvinistische
filosofie, en heelemaal de man dus niet, om te
praten over neo-calvinistische cultuurfilosofie.

En dan zullen wij U, „Wekker“-redacteur, ver-
der vragen, of U dan eens zelf precies wilt
zeggen, wat U dan verstaat onder die neo-calvi-
nistische filosofie. Want U wilt — zegt U — niet
„formeel“ gepraat over „eenheid“? Afgedacht
van dat nare woord „formeel“, we houden U graag
daaraan. Geen „formeel“ praten over „eenheid“? Best,
we komen de volgende week er nog wel
eens op terug. Maar, als het U méénens is, dan
óók geen formeel gepraat tegen de eenheid. Sta
nu eens voor uw eigen woord. En „filosofeer“, zou
Calvin zeggen, nu eens niet over dingen, waarin
ge niet klaar spreken kunt met Schrift en be-
lijdenis in de hand.

Want van U en van ons zal worden gevraagd,
eenmaal, wat wij gedaan hebben tot het bijbrengen
van de rechte onderscheidingen inzake de eenheid
van hen, die dezelfde belijdenis hebben. En tot
nu toe meenen wij, dat, zoolang Prof. Visscher over
die cultuurfilosofie praat, het bij hem (en dus
thans ook bij U) juist mankeert aan de eer-
ste onderscheidingen, dat er maar met
schimmen gewerkt wordt.

En wij houden er niet van, dat een christen
komt in de „komedie“. Wij dachten van u ont-
houden te hebben, dat U tegen de komedie was,
omdat het daar maar „schijnbeweging“ was.
Welnu, dat van Prof. Visscher en van U dus heden
ook, dat is maar een spel met onwezenlijk-
heden. Ik schrijf dit niet, om het tooneel-vraag-
stuk op te lossen, maar wel, om consequentie te
vragen in het roepen-om-werkelijkheid.

Volgende week nog iets over een andere zaak uit
het „Wekker“-artikel.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST.

De biographie in romanvorm.

IV.

Als de echte voorbeelden van het „vie romancées“
noemde ik in het vorig artikel „Rembrandt“ door
Theun de Vries, „Jan Steen“, door C. J. Kelk
en „De IJzeren Maarschalk“ door Constant van
Wessem.

Theun de Vries' roman is, naar men zich mogelijk
herinnert, een van de beide boeken, die gezamen-
lijk met den Meiprijs 1932 van de Maatschappij v.
Nederl. Letterkunde zijn bekroond. Destijds publi-
ceerden de kranten de gronden, waarop die be-
kroning rustte en daaronder waren ook deze, die
het boek in zijn karakter van vie romancées precies
typeeren: „met groote liefde en onvermoeiden ijver
heeft deze jonge schrijver een uitgebreid complex
van leven aangezien en getracht het in al zijn
facetten te beschrijven“. En even verder „... dat
hij het initiatief nam ons groot verleden op nieuwe
wijze te herdroomen en dit deed met deze toe-
wijding, dit talent, deze intuïtie voor diepe ziels-
processen in kunstenaars-naturen en vrouwen, ver-
heugt de Commissie zeer...“

Een uitgebreid complex van leven uit het ver-
leden, beschreven in al zijn facetten en op nieuwe
wijze herdroomd, dat is inderdaad in één zin de
karakteriseering van het boek. 't Is een belich-
ting van levensmomenten en zielsgebeuren, en bij Rem-
brandt zelf, en bij Hendrickje, zijn tweede vrouw¹⁾
(eerst huishoudster) en bij Titus, Rembrandts zoon
uit zijn huwelijk met Saskia, en bij Cornelia, Hen-
drickjes dochter, de trouwe verzorgster van zijn
kindschen ouderdom. En rondom deze hoofdmo-
menten zijn er de vele andere, die daarop hun
invloed oefenen: de financiële en artistieke moei-
lijkheden van Rembrandt, de vreugden en verdrie-
lijkheden van zijn leven, de houding van zijn
vrienden en benijders, van leerlingen en kunst-
beschermers, de verhoudingen in het 17e eeuwse
Amsterdam, en nog veel meer. Die zijn niet be-
schreven en niet in logische orde gerangschikt,
maar beleefd, opnieuw beleefd als een momenteel
voortvallende realiteit... „door de contacten, die
van de ontijdelijk levende kern met de werkelijk-

¹⁾ Over de verhouding van Rembrandt en zijn eerste
vrouw bestaat een soortgelijk boek van den Duitschen
schrijver W. Hausenstein.